

Anotācija likumprojektam Grozījumi Darba likumā

1) Kādēļ likums ir vajadzīgs?

Latvijas darbaspēka tīnģi arvien biežāk vērojama situācija, ka darba pēnējām bez īpaša pamatojuma tiek pieprasītas noteiktas svešvalodas (visbiežāk - krievu) zināšanas, arī gadījumos, kad komersanta darbības specifika nav saistīta tikai ar pakalpojumu sniegšanu ārvalstu klientiem vai sadarbības partneriem.

Saskaņā ar statistikas datiem septiņās lielākajās Latvijas pilsētās dzīvo puse no valsts iedzīvotājiem, bet tikai 40% no tiem ir latvieši. Līdz ar to tur pastāv pārlīga krievu valodas paspīetiekamība, it sevišķi privātuozpēmumos. Šādā situācijā darba devēji, vai nu pieņemot darbiniekus darbā, vai arī pēc viņu pieņemšanas darbā, kā obligātu pieprasu krievu valodas prasmi, jo vairākums viņu klientu un arī vairākums snāžājošo ir krieviski runājošie.

Savukārt Latvijas novados un mazpilsētās latviešu īpatsvars ir 75% (Kurzemē un Vidzemē pat 90%) un nav reālas nepieciešamības mācīties, zināt un lietot krievu valodu. Šo novadu un pilsētu pašvaldības pat teorētiski nespēju nodrošināt skolas ar pietiekamu skaitu krievu valodas skolotāju, ja skolēni, piemēram, vācu valodas vietā gribētu mācīties krievu valodu. Skolās ar latviešu mācību valodu 16 gadu laikā tikai apjuveni 35% skolēnu kā svešvalodu ir apguvuši krievu valodu. 2016. gadā krievu valodu (nevis vācu) kā otro apguāstamo svešvalodu izvēlās jau tikai 32%.

Darbaspēka tīngus Latvijas lielākajās pilsētās, kur ir salīdzinoši mazāks bezdarbs un augstāks dzīves līmenis, noteicoši pieprasa ne tikai latviešu, bet arī krievu valodas zināšanas. Līdz ar to absolūtais vairākums krieviski nerunājošo Latvijas iedzīvotāju praktiski nevar strādāt ļoti daudzās privātuozpēmumos, kā arī daudzās valsts iestādēs, ja attiecīgajā reģionā krieviski runājošo klientu skaits ir kritiski liels.

Rezultātā Latvijas darbaspēka tīngus prastām vislabāk ir piemērojušās skolas ar krievu mācību valodu, kurās pamatā tiek mācīta krievu, latviešu un angļu valoda. Savukārt skolas ar latviešu mācību valodu māca vispāms latviešu, angļu, vācu un tikai tad krievu valodu. Šis modelis ir vairāk piemērots darbaspēka eksportam uz Angliju, Īriju, ASV, Vāciju un citām valstīm, kurās lieto angļu vai vācu valodu. Latvijas ļauku jauniešiem dodoties darbā meklējumos uz ārvalstīm, Latvijas valodas telpa tiek vēl vairāk mīstificēta.

Lai risinātu šo problēmu un pārtrauktu krieviski nerunājošo darba pēnēju līngvistisko diskrimināciju, likumprojekā noteikts, ka turpmāk, veicot darba intervijas, dibnot darba tiesiskās attiecības, kā arī darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā darba devējiem ir aizliegts noteikt nesamērīgas prasības konkrētu svešvalodu prasmi. Svešvalodu prasmi turpmāk varētu pieprasīt tikai tad, ja darba pienākumus nav iespējams veikt bez attiecīgās svešvalodas prasmes.

Likums tiek papildināts arī ar 29. panta 1.² daļu, kas nosaka to, ka "darba devējam, ja tas ir valsts vai pašvaldības institūcija vai kapitālsabiedrība, aizliegts pieprasīt valodu, kas nav Eiropas Savienības valoda, zināšanas." Ministru kabinets nosaka to anātu un profesiju sarakstu, uz ko šī norma neietiek attiecināta. Valsts un pašvaldības iestādēs un kapitālsabiedrībās principā nedrīkst prasīt krievu valodas zināšanas, ko gan nebūtu

logiski attiecināt uz krievu teātriem, sabiedrisko mediju, kas veido programmas svešvalodās, kamēr šādas programmas pastāv, tulkiet un tautlīdzīgi. Krievu valodas zināšanu pieprasīšana valsts un pašvaldību iustitūcijās noved pie tā, ka policijā nenāk latviešu jaunieši, kuri to nenāk. Gadījumā, kad tā būs nepieciešama, nodērēs tulki (tāpat, kā vajadzēs tulkus uz dužādām cilām valodām, kas policistam nav jāzina). Taču, prasī ierēdmi angļu (vairāk arī franču vai vācu valodu) ir pilnīgi atbilstoši, ņemot vērā Latvijas atrašanos Eiropas Savienībā.

Lai paplašinātu latviešu valodas lietošanas telpu, likums tiek papildināts arī ar 92.1 pantu "Saziņas valoda", kurā noteiktas darbinieka tiesības, veicot darba pienākumus, izmantot tikai valsts valodu saziņā ar Latvijas Republikas pilsoņiem, Latvijas nepilsoņiem vai personām, kuras Latvijā ieguvušas uzturēšanas atļaujas.

2) Kādā var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību?

Likumprojekā pieņemšanas gadījumā mazinātos krieviski nerunājošo darba pēnēju līngvistiskā diskriminācija Latvijas darba tīngū un samazinātos latviešu emigrācija, lai meklētu darbu Rietumvalstīs. Ilgtermiņā tas pozitīvi iespaidotu arī demogrāfisko situāciju un darbaspēka deficītu Latvijā, kā arī mazinātu Latvijas mīstifikācijas tendences.

3) Kādā var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem?

Ņemot vērā to, ka likumprojekta pieņemšanas gadījumā mazinātos Latvijas darba pēnēju emigrācija uz ārvalstīm, pieaugtu visi ar darbaspēku un patēriņu saistītie nodokļu ieņēmumi.

4) Kādā var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu?

Papildus normatīvie akti nav jāizdod.

5) Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts?

Likumprojekts šo jomu neskar.

6) Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu?

Likumprojekts izstrādāts pēc Latvijas Ordeņu brālības 2011. gada 15. janvāra vēstulē Nr. 2-3-7, kas adresēta Valsts prezidentam, Saeimas priekšsēdētājam un Ministru prezidentam, pausta ierosinājuma.

Notikušas konsultācijas ar Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību un Valsts valodas centru.

7) Kā tiks nodrošināta likuma izpilde?

Ļaamas iustitūcijas netiek radītas.

Grozījumi Darba likumā

Izdarī Darba likumā šādus grozījumus:

1. Papildināt 29. pantu ar jaunu 1.¹ un 1.² daļām šādā redakcijā:

„(1¹) Darba devējam aizliegts pieprasīt konkrētas svešvalodas prasmi, ja darba pienākumos noteikts šīs svešvalodas lietošana.

(1²) Darba devējam, ja tas ir valsts vai pašvaldības institūcija vai kapitālsabiedrība, aizliegts pieprasīt valodu, kas nav Eiropas Savienības oficiālā valoda, ziņošanas. Ministru kabinets nosaka to amatu un profesiju sarakstu, uz ko šī norma netiek attiecināta.”

2. Papildināt 29. pantu ar jaunu 3.¹ daļu šādā redakcijā:

„(3¹) Ja strīda gadījumā darbinieks norāda uz apstākļiem, kas varētu būt par pamatu viņa tiešai vai netiešai diskriminācijai alkarībā no valodu prasmes, darba devēja pienākums ir pierādīt, ka atšķirīgās attieksmes pamatā ir objektīvi apstākļi, kas nav saistīti ar darbinieka valodu prasmi, vai arī to, ka noteiktas valodas prasme ir attiecīgā darba veikšanas vai attiecīgās nodarbošanās objektīvs un pamatots priekšnoteikums.”

3. Papildināt 32. pantu ar jaunu 2.² daļu šādā redakcijā:

„(2²) Ja strīda gadījumā darbinieks norāda uz apstākļiem, kas varētu būt par pamatu viņa tiešai vai netiešai diskriminācijai alkarībā no valodu prasmes, darba devēja pienākums ir pierādīt, ka atšķirīgās attieksmes pamatā ir objektīvi apstākļi, kas nav saistīti ar darbinieka valodu prasmi, vai arī to, ka noteiktas valodas prasme ir attiecīgā darba veikšanas vai attiecīgās nodarbošanās objektīvs un pamatots priekšnoteikums.”

4. Papildināt 56. pantu ar ceturto daļu šādā redakcijā:

„(4) Darba devējam nav tiesību prasīt no darbinieka konkrētas svešvalodas prasmi vai lietošanu, ja tas netipst darba pienākumos”.

5. Papildināt likumu ar jaunu pantu šādā redakcijā:

“92.¹ pants “Saziņas valoda”

Darbiniekam ir tiesības, veicot darba pienākumus, saziņā ar Latvijas Republikas pilsoņiem, Latvijas nepilsoņiem vai personām, kuras Latvijā saņemtušas uzturēšanās atļauju, izmantot saziņai tikai valsts valodu.”

Saeimas Prezidijs

2018. gada _____
Nr. _____

Pamatojoties uz Saeimas kārtības rullī 79. panta pirmās daļas 4. punktu,
iesniedzam likumprojektu “Grozījumi Darba likumā”.

Pielikumā: *likumprojekta anotācija uz 3 lappēm*

[2. Saeimas deputāti:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____